

Književne novosti

A. Aškerc: Četrty zbornik poezij. Ker je vsako človeško delo relativne vrednosti, zato se često primeri, da imajo srednje sposobni ljudje nenavaden vpliv na sodobnike in včasih celo na bližnje potomce, kakor se obratno dovolj tehtnim osebnostim godi krivica, da jih sodobniki ali podcenjujejo ali v naglici napredka zametujejo, češ, da zaostajajo, staré in podobno. To je pri nas Slovencih v sedanji dobi, ko nenavadno hitimo iz struje v strujo, ko moda izpodriva modo, dvakrat kočljiva stvar, prvič za delujoče umetnike, ki se jim lahko krivica godi, drugič za novi naraščaj, ki gubi trdno smer, meneč, da je to najbolje, kar je s starim, doslej priznanim v diametralnem nasprotju. In res se kaže vsaj v naši književnosti nekak nezdrav antagonizem, in sicer bolj med osebami nego med principi in strujami. Zdi se, kakor da bi se mlajši sramovali svojih učiteljev in kakor da bi se starejši bali učencev, ki jim kratijo priznanje in temné slavo. Z ozirom na to, da je slovenska umetnost, zlasti književnost doslej bila zelo dovzetna za zunanje vplive, je to hlastanje dovolj razumljivo, če pa to prikazen presojava glede na trden in organski razvoj, moramo biti v skrbeh za prihodnost naše umetnosti. Če je splošno naša doba manj naklonjena epični in lirični poeziji, vendar ima epik težavnejše stališče radi tega, ker ima vobče njegova umetnost manj vezi z modernim življenjem nego lirika, ki je vselej le izraz najsedanjših hipov. Tudi je lirik lože v soglasju s svojo dobo, lože prihaja naproti vsakodnevnim okusom. Ker ima slovenska lirika svojo zgodovino veliko bolj nego vezana epika in ker je prav najnovejša doba rodila par pesnikov-lirikov po božji milosti, lirikov, ki z najboljšim uspehom ubirajo nove strune, zato ni čudo, da se zdi najboljši predstavnik naše epike — Aškerc vsaj mlajšemu pokolenju nekaj zastarel ali vsaj preenoličen. Neopravičeno in le razumljivo iz zgoraj označenega hlastanja v naši umetnosti pa je, da bi nekateri hoteli prištevati Aškercu med mrtve veličine. Dvakrat pikro za imenovanega pesnika, ki ni tolik filozof, kakor se dela, pa je, da je nekdanj tako hvaljenega pevca socialne ideje zadela ta obsodba prav izmed vrst, ki se štejejo za edino upravičene zastopnike prave slovenske socialne ideje. Na tej strani seveda ga ne bo rehabilitiral nití najnovejši zbornik poezij, ker z malimi izjemami se Aškerc več ne spušča na to polje. Vendar nam je podal v najnovejši svoji zbirki, ki prinaša večinoma le ponatiske že objavljenih reči, med srednjimi proizvodi tudi take komade, ki se smejo prištevati njegovim najboljšim, ki pričajo, da je pesnik še vedno sposoben za najfinejše vtiske iz narave in življenja. Zbornik je razdeljen v štiri neenake dele. Prvi obsega razen treh prigodnic, ki se pač ne odlikujejo po posebni kreposti pesniškega stvarjanja, pet lirskih števil, ki so take, kakršne večinoma prinašajo naši mesečniki. Najlepši in najkrepkejši komadi se čitajo v drugem in četrtem oddelku, ki sta posebej združena, zlasti četrti v ciklu. Drugi del nam nudi popotne vtiske pesnikove posebno po Ruskem; pravi biseri popotne poezije se mi zde tiste pesmi, ki opevajo očarujočo, osvobojujočo poezijo morja (št. 2., 3., 13., 18.); poetične so tudi nekatere pesmi, v katerih slavi Aškerc divjo krasoto toliko opevanega Kavkaza. Ob današnjih krvavih dogodkih v Macedoniji imajo neko aktualno važnost „Rapsodije bolgarskega goslarja“, ki so, kakor je bilo čitati, radi tega vzbudile tudi med Bolgari neko pozornost, dasi pravzaprav opevajo prizore iz vstankov v sedemdesetih letih. Prizori in liki so slikani včasih lapidarno, odsekano, vendar krepko in plastično, kar

je sploh glavna posebnost Aškerčevega sloga. Tretji oddelek ima pestro vsebino, to modernih, to romantično-filozofskih in patrijotskih predmetov. Med najbolj uspele moram šteti „Homerjevo smrt“, kjer izraža pesnik misel, da pesnik, umetnik vedno hrepeni po popolnosti, pa je nikoli ne doseže idealno dovršene. Kakor bi grajal pri marsikaterem komadu prej omenjenih delov široko razblinjenost in utrudljivo frazerstvo, tako prihaja ta nedostatek do posebne veljave v tem delu. „Umirajoči Bur“ je docela ponesrečen spev, „Amerikanci“ so prozajsko izvedeni, „Tamara in Kospij“ se vojskujeta menda za dovolj prisiljeno stvar itd. Vse te hibe so seveda morda subjektivno razumljene, toliko pa je gotovo, da je ostal Aškerc tudi v tem zborniku sebi zvest in morda v nekaterih delih še prezvest. Radi tega vem, da bo našel pač več hvaležnih bralcev nego kak modernejši pesnik, to pa radi tega, ker tem pesmim ni treba bogve kakega preišljevanja, še manj pa — ako izvzamemo nekatere tuje besede — globokega komentarja.

Dr. Iv. Merhar.

Slovenska Matica. Zbornik znanstvenih in poučnih spisov. Uredil L. Pintar. V. zvezek. V Ljubljani 1903. Letošnji „Zbornik“ sicer nima tako mnogovrstne vsebine kakor lanski, zato so pa v njem obširnejše razprave. Taka je J. Vrhovčeva „Zgodovina šentpeterske fare v Ljubljani“. To je zadnje delo, ki je poteklo iz peresa marljivega sotrudnika „Slovenske Matice“. Žal, da tudi to delo ni dovršeno in nam nudi samo prvi del nameravane zgodovine, ki sega do l. 1795. Pa tudi v tem delu so na raznih krajih vrzeli, ki jih je pustil pisatelj in jih je hotel pozneje zamašiti in popolniti, a smrt mu je prekrizala njegove načrte. Za tisk je priredil razpravo pisateljev ožji rojak J. Vrhovnik, ki je dodal tudi nekaj svojih pripomenj. Delo je pisano živo in zanimivo, kakor je sploh znal pisati pokojni Vrhovec, ki ga bomo odslej pač težko pogrešali med našimi zgodovinarji. Le tu-intam je kak stavek, ki se nekako čudno čita v resnem zgodovinskem delu. Seveda to niti najmanje ne krati vrednosti dela in gre na račun poljudnega sloga, ki se vedno zahteva za Matične publikacije. Dasi je Vrhovčeva razprava v prvi vrsti lokalnega pomena, vendar zasluži obče zanimanje, ker je v njej opisan lep kos reformacijske dobe.

Av gust Žigon je priobčil obširen članek „Nekoliko stvari izpod Čopovega in Prešernovega peresa“. Vsak najmanjši spomin iz rok naših duševnih herojev nam mora biti svet, zlasti ker se nam je tako malo ohranilo iz tiste dobe. Zato smo veseli tudi Žigonove objave. Seveda kdor pričakuje, sodeč po naslovu, kaj novega iz zapuščine teh dveh slovenskih dioskurjev, bo v prvem trenutku precej razočaran. Zakaj vse, kar je priobčil Žigon, je po večini že znano, bodisi da je že bilo kje natisnjeno, ali da je bilo vsaj uporabljeno. Kljub temu je Žigonov članek zanimiv, ker je zopet nekoliko posvetil v Prešernovo dobo. Žigon je priobčil 9 Čopovih pisem in dvoje odlomkov iz Čopovih spisov, namreč kos recenzije Čelakovskega o „Čebelici“ in aforizme „Über ein Wort“ iz črkarske vojne s Kopitarjem. A ta pisma niso prava pisma, temveč samo koncepti pisem, večkrat pretrgani sredi pisma, ki so po Čopovi nagli smrti ostali med njegovimi papirji. Prvo je koncept pisma Šafařiku, ki ga je že Kunšič priobčil v Zborniku I. na str. 125., in nam torej ne pripoveduje nič novega. Drugih osem pisem, oziroma konceptov je namenjenih brezdvomno Kopitarju, kakor pravilno sklepa Žigon iz njih vsebine. Ta pisma sicer še niso bila natisnjena, a njih vsebina nam je deloma že znana, ker so bila na razpolaganje Fr. Levcu, ko je l. 1879. v dunajskem „Zvonu“ priobčeval svoj lepi spis „Odlični pesniki in pisatelji slo-